

УДК 371.378.14

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ

Любов Нос

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, 79005*

Висвітлено особливості підготовки майбутніх учителів англійської мови для початкової школи. Визначено основні напрями в системі підготовки майбутніх фахівців: особистісно-орієнтовану освіту, культуровідповідну професійну підготовку; професійну автономію студента в умовах безперервності та наступності педагогічної освіти, орієнтацію педагогічної освіти на рефлексію та інновації у професійній діяльності вчителя, білінгвальну педагогічну освіту студентів; рівневість системи професійної компетенції вчителя іноземної мови. Особливу увагу приділено висвітленню проблеми особистісно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців. Розкрито основні вимоги щодо впровадження особистісно орієнтованої освіти у вищій школі. Наголошено на використанні дослідницьких та проектних робіт на практичних заняттях з “Методики навчання англійської мови в початковій школі”, а також можливостях використання методу портфоліо.

Ключові слова: особистісно орієнтована підготовка, мотивація, інноваційні технології, активні методи навчання, дослідницька робота, метод портфоліо.

Оновлення змісту іншомовної освіти в початковій школі пов'язано із спрямуванням навчальної діяльності на вироблення в учнів необхідних життєвих компетентностей, що в майбутньому давало б змогу випускникам школи комфортно почуватися у сучасному світовому багатонаціональному просторі. Шкільна іншомовна освіта переорієнтовується на комунікативно-діяльнісне, особистісно орієнтоване та культурологічне спрямування навчального процесу, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів до підготовки вчителя англійської мови для початкової школи. Потребують творчого вирішення питання оновлення цілей, змісту, форм та методів підготовки майбутніх вчителів початкової школи, вдосконалення їхньої психолого-педагогічної та методичної підготовки у зв'язку з вимогами Державного стандарту початкової загальної освіти та укладених відповідно до цього документа навчальних програм з іноземних мов.

Вивчення наукових джерел засвідчило, що в педагогічній науці приділяють значну увагу проблемі підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності. Концептуальні засади професійної підготовки вчителів початкової школи висвітлено в дослідженнях

О. Абдулліної, Т. Байбари, О. Баранової, Т. Бережинської, Н. Бібик, О. Біди, М. Вашуленка, О. Кіліченко, О. Кучерявого, С. Мартиненко, Л. Петухової, Н. Тализіної, Л. Хомич, Л. Хоружої, І. Шапошникової та ін. Питанням формування англомовної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови присвятили свої праці О. Бігич, Л. Калініна, О. Коломінова, С. Роман, І. Самоїлюкевич та ін.

Як засвідчив виконаний аналіз наукової літератури, проблема підготовки майбутніх вчителів англійської мови для початкової школи не знайшла належного науково-теоретичного та практичного вивчення. З огляду на зазначене метою статті є аналіз підходів до формування професійних умінь майбутніх учителів англійської мови для початкової школи у вищих педагогічних навчальних закладах відповідно до сучасних вимог суспільства та кожної особистості.

Початковий етап навчання іноземної мови в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних навичок та мовленнєвих умінь у межах програмних вимог [4, с. 3]. З огляду на це вищі педагогічні навчальні заклади мають підготувати професійно орієнтованих, творчих особистостей фахівців, здатних впроваджувати ефективні форми і методи керівництва навчально-виховним процесом, самостійно опрацьовувати й успішно застосовувати нові технології навчання іноземних мов.

Досліджуючи проблему підготовки вчителів іноземної мови для початкової школи, науковці О. Бондаренко і О. Бігич визначають кілька основних тенденцій:

- особистісно-орієнтована професійна підготовка;
- культуровідповідна професійна підготовка;
- професійна автономія студента в умовах безперервності та наступності педагогічної освіти;
- орієнтація педагогічної освіти на рефлексію та інновації у професійній діяльності вчителя;
- білінгвальна педагогічна освіта студентів [2].

На нашу думку, пріоритетною є особистісно орієнтована професійна підготовка. Для її реалізації О. Савченко пропонує змінити методологію підготовки майбутнього фахівця, що полягає передусім у формуванні його як особистості, яка здатна до самонавчання упродовж життя, до прийняття рішень в інтересах дитини. Цей процес передбачає створення варіативних навчальних планів і програм, запровадження нової системи контролю

оцінювання, стимулювання, нової структури змісту і тривалості навчання. Водночас, як зазначає науковець, треба дбати про фундаментальність психологічної і педагогічної підготовки студентів, оволодіння ними набором педагогічних технологій, за якими успішно досягають основних цілей початкової освіти [5, с. 4].

У центрі особистісно орієнтованої підготовки є студенти. У процесі навчання розкривається досвід кожного з них і створюються умови для розвитку їхніх індивідуальних пізнавальних здібностей для того, аби допомогти особистості самовизначитись та самореалізуватись.

Упровадження в навчальну практику вищої школи особистісно орієнтованої освіти потребує дотримання певних вимог:

- навчальний матеріал має забезпечувати виявлення змісту суб'єктивного досвіду студента, у тім числі досвіду його попереднього навчання;

- виклад знань викладачем має бути спрямований не лише на розширення їхнього обсягу, структурування, інтегрування, узагальнення, а й на постійне перетворення набутого суб'єктивного досвіду кожного студента;

- у процесі навчання потрібне постійне узгодження досвіду студентів із науковим змістом здобутих знань;

- активне стимулювання студента до самоцінної діяльності, можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження;

- конструювання й організація навчального матеріалу таким способом, щоб студент сам вибирав зміст, вид і форму під час виконання завдань;

- виявлення й оцінювання способів навчальної роботи, якими користується студент самостійно, постійно та продуктивно [6, с. 282].

Отже, з позицій особистісно орієнтованої освіти майбутнього вчителя розглядають як особу, яка здатна не лише накопичувати й розширювати знання, а й самостійно знаходити інформацію, опрацьовувати її і творчо використовувати в навчальному процесі. Такий досвід слугуватиме студентам у майбутньому основою для добору та організації змісту навчання молодших школярів.

У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність і значущість володіння другою мовою.

Не можна не погодитись з думкою А. Басіної, яка вважає, що підвищенню мотивації дитини до навчання сприяють такі чинники:

- тісна взаємодія вчителя з учнем та його батьками, вчителя з кожним учнем та всією групою з метою розуміння внутрішнього світу та прагнень школярів;

- створення атмосфери позитивного ставлення до навчання, заохочення досягнень учнів та навчальної конкуренції між ними;
- визначення разом з учнями мети навчання та фіксування досягнення певних етапів на цьому шляху;
- створення сприятливого навчального середовища, формування позитивного ставлення до помилок, яке ґрунтується на сприйнятті помилок як свідченні процесу навчання;
- розробка цікавих, змістовних уроків, які розвивають дітей і заохочують до навчання. Важливим є уникнення ставлення до навчання як до процесу простої трансляції знань від учителя до учнів [1, с. 19].
- З огляду на визначені завдання першочергового значення набуває проблема підготовки вчителя англійської мови, здатного до їхньої реалізації та до підбору таких навчальних засобів, які б сприяли вихованню в учнів комунікативних потреб у пізнанні інших країн і народів.

Вважаємо, що на цьому етапі важливо сформувати готовність педагогів до інноваційної діяльності, що сприятиме формуванню особистості, здатної творчо осмислювати сучасний зміст початкової освіти, використовувати ефективні технології та форми навчання, впроваджувати інноваційні методики у навчально-виховний процес, продукувати і реалізовувати нові ідеї.

Отже, завдання викладачів полягає у спрямуванні навчального процесу на педагогічних факультетах на особистість студентів, на створення умов для кожного з них для самостійного саморозвитку. Такі підходи потребують оновлення змісту навчання та пошуку нових форм і методів.

Вагому роль у системі підготовки вчителів початкової школи до використання інноваційних педагогічних технологій відіграють активні методи навчання. Саме вони, за висновками О. Набоки, гарантують високий ступінь залученості студентів до освітнього процесу, засвоєння ними і розвиток у них професійних, інтелектуальних, поведінкових навичок і вмінь. Вони сприяють розвитку творчих здібностей і формуванню таких важливих якостей, як вміння оперативно й ефективно ухвалювати оптимальні рішення в проблемних ситуаціях фахового характеру, переконливо й конструктивно викладати свої ідеї та відстоювати свою думку. Завдяки активним методам навчання студенти розробляють свої власні стратегії поведінки і на їхній підставі – свої стилі професійної діяльності. Окрім того, у студентів формується почуття колективної відповідальності за свою діяльність [3, с. 34].

Серед активних методів можемо виділити дослідницькі та проектні роботи, формування власного портфолію. Досвід показує, що ці методи є

доцільними у процесі викладання “Методики навчання англійської мови у початковій школі”. Саме ця дисципліна закладає засади методичної підготовки майбутніх фахівців, формує в них уміння і навички організації навчального процесу з англійської мови у початковій школі. Розглянемо переваги дослідницької роботи. Студенти формуються у групи по 5–6 осіб. Вони обирають тему, над якою працюють упродовж вивчення курсу. Відповідно до робочої програми навчальної дисципліни на практичних заняттях студенти репрезентують фрагменти уроків англійської мови в початковій школі. Кожен учасник групи розробляє індивідуальне завдання. У процесі обговорення і дискусій обирають єдиний підхід до подання обраної теми. Тут важливо, щоб кожен студент був задіяний до пошуку та до вирішення поставлених завдань. Такий підхід розвиває у студентів творчу уяву, спонукає до пошуку нових педагогічних ідей. Майбутні фахівці навчаються проводити та аналізувати уроки, розробляти цікаві вправи і виготовляти дидактичні матеріали. Водночас вони удосконалюють мовленнєву практику.

Вважаємо, що дослідницька робота студентів має велику практичну цінність у підготовці майбутніх вчителів англійської мови, оскільки, спрямована на проведення самостійних досліджень, вона сприяє формуванню інтелектуальних умінь студентів, стимулює їх до самовираження.

Не менш важливим методом у навчальному процесі є портфоліо як форма оцінювання й самооцінювання індивідуальних успіхів студентів. Його використання дає змогу викладачеві простежити індивідуальний прогрес майбутніх учителів у процесі професійної підготовки та оцінити їхні освітні досягнення. Окрім того, цей метод забезпечує високий рівень документування процесу добору навчального матеріалу студентами для молодших школярів, дає змогу проводити його оцінку й самооцінку, оскільки портфоліо поповнюється впродовж усього навчального курсу.

Отже, можемо стверджувати, що метод портфоліо позитивно впливає на навчання, на розвиток критичного мислення та творчих здібностей кожної особистості. Залучення студентів до самооцінювання допомагає їм систематично й безперервно виконувати аналіз своїх результатів, сприяє умінню узагальнювати, систематизувати й класифікувати, спонукає до активності.

Отже, для викладачів вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку вчителів початкових класів, визріла необхідність перегляду навчальних програм та внесення змін у їхнє змістове наповнення. На нашу думку, застосування особистісно орієнтованого підходу сприятиме передусім утвердженню якісно нових відносин між викладачами та студентами. Тому важливо налагодити таку систему роботи викладачів вищих педагогічних

навчальних закладів, яка забезпечувала б керівництво індивідуальною роботою студентів, спрямованою на творчий пошук, на розробку освітніх проектів. Такі підходи сприятимуть самовдосконаленню студентів шляхом поглиблення своїх знань, виявлення власного потенціалу, а отже, реалізації своїх можливостей. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні білінгвальної педагогічної освіти студентів з огляду на важливість підготовки майбутніх фахівців до міжкультурного професійно орієнтованого спілкування рідною й іноземними мовами.

-
1. *Басіна А.* Методика викладання іноземної мови в початковій школі / А. Басіна. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с.
 2. *Бігич О. Б.* Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи / О. Б. Бігич, О. Ф. Бондаренко. // Іноземні мови. – 2002. – № 4. – С. 48–51
 3. *Набока О.* Професійно орієнтовані технології навчання у підготовці майбутніх педагогів / О. Набока // Рідна школа. – 2011. – № 4–5. – С. 31–34.
 4. Навчальні програми з іноземних мов: для загальноосвітніх навч. закл. і спец. шкіл із поглибл. вивченням інозем. мов. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім “Освіта”, 2012. – 96 с.
 5. *Савченко О. Я.* Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / О. Савченко // Початкова школа. – 2001. – № 7. – С. 1–4.
 6. *Фіцула М. М.* Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 456 с.

*Стаття: надійшла до редколегії 10.06.2016
доопрацьована 12.08.2016
прийнята до друку 26.08.2016*

**THE TRAINING OF FUTURE ENGLISH TEACHERS FOR PRIMARY SCHOOL
IN THE CONTEXT OF MODERN REQUIREMENTS****Liubov Nos***Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA – 79005*

The peculiarities of preparation of future English teachers for primary school are illuminated in the article. The main directions in the system of future specialists training are determined: person-centred education, professional autonomy of the student in terms of lifelong and continuity of teacher education, the orientation of teacher education for reflection and innovations in professional activities of teachers, bilingual education of students; the levels in the system of professional competence of foreign language teacher. Particular attention is given to consideration of the problem of person-centred education of future professionals. The basic requirements for the implementation of person-centred education in high school is considered. The author emphasizes the practical value of using of research and project work in teaching discipline “Methodology of teaching English in primary school” as it aims to conduct independent research. It also promotes intellectual skills and encourages students to express themselves. The possibilities of using of portfolio as a form of evaluation and self-assessment of individual student success is described. The author argues that the method of portfolio has positive influence on students learning and on critical thinking and creative abilities of every person.

Key words: person-centred education, motivation, innovative technology, active learning methods, research, portfolio.